

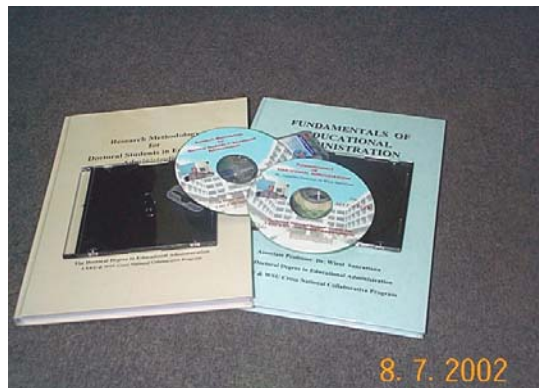
การพัฒนาสื่อการเรียนการสอนเพื่อการศึกษาด้วยตนเอง

เรื่อง Fundamentals of Educational Administration

และ

เรื่อง Research Methodology for Doctoral Students in Educational Administration *

วิโรจน์ สารรัตนะ

ความเป็นมาของปัญหา

ตามที่คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้เปิดสอนหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มาตั้งแต่ภาคปลายปีการศึกษา 2543 โดยมีนักเรียนรุ่นแรกจำนวน 14 ราย ซึ่งจากโครงสร้างของหลักสูตร กำหนดให้นักศึกษาต้องเรียนรายวิชาบังคับจำนวน 6 รายวิชา (18 หน่วยกิต) เรียนรายวิชาเลือกในสาขาวิชาเฉพาะจำนวน 2 รายวิชา (6 หน่วยกิต) และวิชาเลือกในสาขาวิชาสัมพันธ์จำนวน 1 รายวิชา (3 หน่วยกิต) และทำวิทยานิพนธ์ (36 หน่วยกิต) นอกจากนี้ ยังกำหนดให้นักศึกษาที่จบการศึกษาในระดับปริญญาโทที่มีใช่ทางการบริหารการศึกษา ต้องเรียนรายวิชาพื้นฐานทางการบริหารการศึกษา (Fundamentals of Educational Administration) เพิ่มเติม และนักศึกษาที่จบการศึกษาระดับปริญญาโทที่มีใช่ทางการศึกษา ต้องเรียนทั้งรายวิชาพื้นฐานทางการบริหารการศึกษา และรายวิชาพื้นฐานทางการศึกษา (Educational Foundation) เพิ่มเติมอีกด้วย อย่างไรก็ตาม สำหรับรายวิชาพื้นฐานทางการบริหารการศึกษานั้น ในทางปฏิบัติแล้วนักศึกษาได้สมัครใจเรียนรายวิชาดังกล่าวทุกราย

การเรียนการสอนในแต่ละรายวิชาใช้ รูปแบบการสอนเป็นทีม (team teaching) โดยผู้สอนจะเข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกันทุกครั้ง สำหรับรายวิชาพื้นฐานทางการบริหารการศึกษา ซึ่งเปิดสอนในภาคปลายปีการศึกษา 2543 และรายวิชาระเบียบวิธีวิจัยระดับดุษฎีบัณฑิตทางการศึกษา ซึ่งเปิดสอนในภาคต้นปีการศึกษา 2544 ซึ่งผู้วิจัยเป็นหนึ่งในทีมผู้สอนด้วยนั้น ได้พิจารณาเห็นว่า รายวิชาเรียนทั้งสองกำหนดรูปแบบการเรียนการสอนเป็น

แบบ 3(3-0-9) ซึ่งหมายความถึงว่า เป็นรายวิชาเรียนจำนวน 3 หน่วยกิต ใช้เวลาการเรียนการสอนในชั้นเรียนสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง ไม่มีภาคปฏิบัติ แต่ให้มีการศึกษาด้วยตนเองนอกชั้นเรียนอย่างน้อยสัปดาห์ละ 9 ชั่วโมง ซึ่งจากรูปแบบดังกล่าวถือว่า หลักสูตรได้ตระหนักและให้ความสำคัญกับการใช้เวลาเรียนนอกชั้นเรียนของนักศึกษาอย่างมาก แม้ว่าโดยข้อเท็จจริงแล้วอาจจะต้องใช้เวลาเรียนนอกชั้นเรียนมากกว่านั้นอีกมาก แต่โดยกรอบของหลักสูตรที่กำหนดไว้ไม่น้อยกว่าสัปดาห์ละ 9 ชั่วโมงนั้น ในทัศนะของผู้วิจัยเห็นว่า เป็นช่วงเวลาที่ยาจารย์ผู้สอนสามารถจะบริหารเวลาให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนที่มีจุดมุ่งหมายหรือทิศทางร่วมกันที่ชัดเจนได้ นอกเหนือจากที่จะมอบหมายงานให้ศึกษาค้นคว้าเพื่อรายงาน หรือการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากประเด็นที่ได้ศึกษาวิเคราะห์กัน ในชั้นเรียน หรือการให้ทำกิจกรรมภาคสนามในเชิงปฏิบัติการ เป็นต้น

กรณีของรายวิชาพื้นฐานทางการบริหารการศึกษา และรายวิชาระเบียบวิธีวิจัยระดับคุณวุฒิทางการบริหารการศึกษานั้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ธรรมชาติของผู้เรียน พบว่า บางรายจบการศึกษาระดับปริญญาโทมานานนับสิบปี บางรายไม่มีพื้นฐานทางวิชาการด้านการบริหารการศึกษามาก่อน หรือบางรายจบการศึกษาระดับปริญญาโทที่ไม่ใช่แผนการศึกษานิพนธ์ เป็นต้น ขณะเดียวกันก็ได้วิเคราะห์เนื้อหาของรายวิชาทั้งสองแล้ว เห็นว่า แม้จะนำองค์ความรู้ที่เป็นพื้นฐานมาเป็นประเด็นในการเรียนการสอนในชั้นเรียนอย่างเต็มที่เพียงใดก็ตาม คงไม่สามารถจะให้ครอบคลุมองค์ความรู้พื้นฐานทั้งหมดได้ และการศึกษาในระดับคุณวุฒิตั้งแต่ต้นจะไม่ใช่ว่าจะสอนองค์ความรู้พื้นฐานกันอย่างมากมาย แต่คงจะเน้นการทำความเข้าใจ การคิด การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการต่อยอดให้สูงขึ้นไปจากระดับที่เป็นองค์ความรู้พื้นฐานนั้น อย่างไรก็ตาม การพัฒนาองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นในตัวของผู้เรียนมีลักษณะเปรียบเทียบเสมือนการก่อสร้างองค์พระเจดีย์ หากพื้นฐานหรือรากฐานไม่เข็มแข็งมั่นคงเพียงพอแล้ว การต่อยอดที่สูงขึ้นไปชั้นนั้นอาจกระทำไม่ได้ หรือไม่ก็จะเสี่ยงต่อการที่จะพังทลายลงมาได้โดยง่าย ผู้วิจัยจึงเกิดแนวคิดการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนเพื่อการศึกษาด้วยตนเองในองค์ความรู้พื้นฐานอย่างเป็นระบบและอย่างเป็นทิศทางร่วมกันของนักศึกษาโดยใช้เวลานอกชั้นเรียนขึ้นเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว

สื่อการเรียนการสอนเพื่อการศึกษาด้วยตนเองนั้น สามารถจะพัฒนาขึ้นได้หลายลักษณะ โดยอาจเป็นเอกสารเป็นเทปบันทึกเสียง เป็นเทปบันทึกภาพ หรือหลายลักษณะผสมกัน อย่างไรก็ตาม สำหรับรายวิชาทั้งสองดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้พิจารณาถึงความเหมาะสมในด้านต่าง ๆ ของนักศึกษา เช่น ความพร้อมของวัสดุอุปกรณ์ ศักยภาพในการใช้สื่อ และความเชื่อมโยงของการใช้สื่อออกชั้นเรียนกับในชั้นเรียน ตลอดจนจิตวิทยาการเรียนรู้ของนักศึกษาที่เป็นผู้ใหญ่ (adult learners) ที่ยังคงมีภารกิจการทำงานประจำอยู่ แต่ต้องปลีกตัวหาเวลาว่างเพื่อการศึกษา ค้นคว้าทั้งจากเอกสารตำราและจากสื่อที่มอบหมายให้โดยใช้คอมพิวเตอร์เป็นอุปกรณ์หลักนั้น ก็เห็นว่า สื่อการเรียนการสอนเพื่อการศึกษาด้วยตนเองด้วยการบันทึกภาพหรือเนื้อหาไว้ในแผ่น CD ROM โดยมีเอกสารประกอบ จะมีความเหมาะสมตามยุคสมัยมากกว่า มีลักษณะจูงใจที่ทำทายนมากกว่า เพราะการใช้สื่อคอมพิวเตอร์นั้น เมื่อนักศึกษามีข้อสงสัยในเรื่องใด หรือมีเรื่องที่ต้องปรึกษาหารือในเรื่องใด อาจสื่อสารทาง e-mail กับเพื่อนนักศึกษาด้วยกันเอง หรือกับผู้วิจัยซึ่งเป็นอาจารย์ผู้สอนได้ (นักศึกษามี e-mail address เป็นของตนเอง และต่างจัดระบบเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงถึงกันทุกคน รวมทั้งกับอาจารย์ผู้สอนด้วย) และนอกจากนั้น นักศึกษายังสามารถใช้คอมพิวเตอร์ค้นหาข้อมูลสารสนเทศจาก Internet เพื่อค้นหาข้อมูลหรือองค์ความรู้ในกรอบหรือประเด็นที่กำลังศึกษาค้นคว้านั้นเพิ่มเติมได้อีกด้วย นอกเหนือจากข้อมูลที่จะศึกษาจากเอกสารตำราที่ผู้วิจัยระบุไว้เป็นแนวทาง

ด้วยเหตุผลต่าง ๆ ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงดำเนินการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนเพื่อการศึกษาด้วยตนเอง เรื่อง Fundamentals of Educational Administration และเรื่อง Research Methodology for Doctoral Students in Educational Administration ในลักษณะที่เป็นแผ่น CD ROM มีเอกสารประกอบ โดยกระบวนการวิจัยเชิงพัฒนา (research and development) ผสมผสานกับแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) โดยคำนึงถึงทั้งหลักการวิจัยเพื่อพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ และการสร้างสิ่งใหม่ ๆ เพื่อแก้ปัญหาการเรียนการสอนที่เกิดขึ้น ซึ่งจะกล่าวถึงรายละเอียดต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนการสอนด้วยการศึกษาดูด้วยตนเอง เรื่อง Fundamentals of Educational Administration และเรื่อง Research Methodology for Doctoral Students in Educational Administration ในลักษณะที่เป็นแผ่น CD ROM มีเอกสารประกอบ โดยให้มีคุณภาพของสื่อตามเกณฑ์ที่กำหนด

เกณฑ์คุณภาพของสื่อ

สื่อการเรียนการสอนเพื่อการศึกษาด้วยตนเองที่พัฒนาขึ้นมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในองค์ความรู้ที่เป็นพื้นฐานในรายวิชา เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อการนำไปประยุกต์ใช้ ทั้งในแง่ของการวิเคราะห์ สังเคราะห์ การประเมิน และการนำไปใช้ในสภาพการณ์จริงในโอกาสต่อไป ดังนั้นเกณฑ์คุณภาพของสื่อการเรียนการสอนเพื่อการศึกษาด้วยตนเองทั้งสองเรื่องนี้ จึงเน้นเกณฑ์เรื่องความครอบคลุมและความถูกต้องของเนื้อหา ตามทัศนะของ Meyer (1984) ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ คือ 1) หัวข้อหลักในแต่ละเรื่อง และประเด็นที่นำเสนอในแต่ละหัวข้อหลักนั้นมีความครอบคลุมองค์ความรู้ที่เป็นพื้นฐานแล้วหรือไม่ 2) เนื้อหาในประเด็นที่นำเสนอในแต่ละหัวข้อหลักมีความถูกต้องแล้วหรือไม่ ทั้งนี้เนื่องจากขอบข่ายและเนื้อหาที่เป็นองค์ความรู้พื้นฐานนั้นมีอยู่มากมายและต้องพัฒนาอยู่อย่างสม่ำเสมอ จึงมีข้อจำกัดต่อการที่จะใช้รูปแบบการทดลองใช้สื่อ โดยเปรียบเทียบผลก่อนและหลังการศึกษาดูด้วยตนเอง หรือแม้แต่วิธีการมีกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ดังนั้น จึงจะไม่มีมีการทดสอบความมี ประสิทธิภาพของสื่อโดยใช้เกณฑ์ในเชิงปริมาณด้วยวิธีการดังกล่าว แต่จะใช้เกณฑ์ในเชิงคุณภาพในเรื่องของความครอบคลุมและความถูกต้องจากข้อคิดเห็นทั้งจากอาจารย์ผู้ร่วมสอน ผู้เชี่ยวชาญในรายวิชา ตลอดจนข้อมูลย้อนกลับจากนักศึกษา

ขั้นตอนการวิจัย

ขั้นตอนในการวิจัยเพื่อพัฒนาสื่อการเรียนการสอนด้วยตนเองทั้งสองเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์กรอบแนวคิดการวิจัยและพัฒนา (R&D) ในเรื่องสื่อการเรียนการสอนของ Borg (1982) และรูปแบบการวิจัยพัฒนาและการเผยแพร่เพื่อการเปลี่ยนแปลง (RD & D model of change) ของ Daresh (2001) ตลอดจนแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) ตามทัศนะของ Lewin (อ้างใน Miles, 2000) มาใช้ โดยกำหนดเป็นขั้นตอนการวิจัยที่มีลักษณะการดำเนินงานย้อนกลับไปกลับมาดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเพื่อกำหนดขอบข่ายและเนื้อหาที่เป็นองค์ความรู้พื้นฐานของรายวิชาด้วยวิธีการวิเคราะห์เอกสาร (documentary analysis)

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาสื่อการเรียนการสอนเพื่อการศึกษาด้วยตนเองตามขอบข่ายและเนื้อหาที่วิจัยได้ในขั้นตอนแรก ด้วยระบบ power point ขณะเดียวกันก็ให้มีการตรวจสอบความครอบคลุมของขอบข่ายและความถูกต้อง

ของเนื้อหา นั้น โดยอาจารย์ผู้ร่วมสอน และอาจารย์จากมหาวิทยาลัยวอชิงตันสเตท ประเทศสหรัฐอเมริกา (ตามโครงการความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยขอนแก่นและมหาวิทยาลัยวอชิงตันสเตท)

ขั้นตอนที่ 3 การใช้สื่อการเรียนการสอนเพื่อการศึกษาด้วยตนเองในสถานการณ์จริงตลอดภาคเรียนกับนักศึกษา รุ่นแรกจำนวน 14 ราย

ขั้นตอนที่ 4 การศึกษาวิเคราะห์ผลการศึกษานักศึกษาเพื่อตรวจสอบหาจุดบกพร่อง ตลอดจนรับฟังข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นจากนักศึกษาเพื่อการปรับปรุงแก้ไข

ขั้นตอนที่ 5 การปรับปรุงแก้ไข เพื่อพัฒนาเป็นสื่อการเรียนการสอนเพื่อการศึกษาด้วยตนเองที่มีความสมบูรณ์ เพื่อการเผยแพร่และการนำไปใช้กับนักศึกษาในรุ่นต่อ ๆ ไป ซึ่งในช่วงเวลานั้นอาจมีกระบวนการวิจัยเพื่อการพัฒนาให้มีความสมบูรณ์มากขึ้นเป็นอีกวงจรหนึ่งต่อ ๆ ไปด้วย

ผลการวิจัย

แม้ว่าการวิจัยในเรื่องแรกได้ดำเนินการในช่วงปี พ.ศ. 2544 เรื่องที่สองดำเนินการในช่วงปี พ.ศ. 2545 แต่เนื่องจากได้ใช้เกณฑ์คุณภาพของสื่อและระเบียบวิธีวิจัยเดียวกัน ผู้วิจัยจึงรายงานผลการวิจัยทั้งสองเรื่องพร้อมกันในที่นี้

เรื่อง **Fundamentals of Educational Administration** ในขั้นตอนการวิเคราะห์เอกสารเพื่อกำหนดขอบข่ายของรายวิชานั้น ในระยะเริ่มแรกผู้วิจัยได้กำหนดหัวข้อหลักเรื่อง Management & Organization ประกอบด้วย 7 หัวข้อย่อย ดังนี้ตามลำดับคือ Introduction to management, Decision making and planning, Organizing, Leading, Controlling, Managing in special setting, Individual and organizational development โดยจัดทำในระบบ power point ได้เนื้อหาจำนวน 138 frames อย่างไรก็ตาม หลังจากที่มีการศึกษาค้นคว้าอีกระยะหนึ่ง และจากการให้ข้อเสนอแนะจาก รศ. ดร. ปรีชา คัมภีรปรกรณ์ อาจารย์ผู้ร่วมสอน ตลอดจนจากการเสวนาร่วมกันกับนักศึกษา ผู้วิจัยได้เพิ่มเติมเนื้อหาในหัวข้อหลักอีก 9 หัวข้อดังนี้ คือ 1) Areas of educational administration 2) Educational administration as an emerging profession 3) Policy and policy in use 4) The development of thought in educational administration 5) Policy making in the local school district & administrative: work; roles; and tasks 6) The school as a bureaucratic organization 7) The school as political organization 8) Decision making: theories & science และ 9) Education in Thailand และเมื่อจัดทำในระบบ power point มีเนื้อหารวมทั้งสิ้น 534 frames ทั้งนี้ ในช่วงของการจัดทำ ผู้วิจัยได้มีการนำเสนอและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับความครอบคลุมและความถูกต้องของเนื้อหาทั้งกับอาจารย์ผู้ร่วมสอนคือ รศ. ดร. ปรีชา คัมภีรปรกรณ์ อีกเป็นระยะ ๆ และได้ส่งข้อมูลโดยการ attach ไปกับ e-mail เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับ Professor Dr. Forrest W. Parkay อาจารย์ประจำสาขาวิชา Educational Leadership คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวอชิงตันสเตท ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นผู้มาจัด intensive workshop ให้กับนักศึกษาในเรื่อง Fundamentals of Educational Administration ในช่วงก่อนเปิดภาคเรียนแรก เป็นระยะ ๆ อีกด้วย ซึ่งก็ได้รับข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงแก้ไขให้มีความครอบคลุมและถูกต้องยิ่งขึ้น นอกจากนั้น ผลจากการมอบหมายงานให้นักศึกษาได้ใช้เป็นผู้ประกอบการศึกษาด้วยตนเองตลอดภาคเรียน (ภาคปลาย ปีการศึกษา 2543) และนักศึกษาได้ส่งผลการศึกษาเมื่อสิ้นภาคเรียน พบว่า นักศึกษาทุกรายสามารถทำรายงานหรืออธิบายเนื้อหาตามกรอบแนวคิดที่นำเสนอไว้

ในสื่อ CD ROM ได้อย่างถูกต้องประมาณร้อยละ 90 ของเนื้อหาตาม frames ที่กำหนดให้ และจากการสนทนาตลอดจนการสังเกต ปฏิกริยาและพฤติกรรมของนักศึกษา พบว่า ต่างมีความพึงพอใจต่อการได้รับมอบหมายงานให้ทำในลักษณะดังกล่าว และต่างเห็นว่าสื่อดังกล่าวได้ช่วยพัฒนาองค์ความรู้พื้นฐานในรายวิชาได้ดีขึ้น อย่างไรก็ตาม ในส่วนที่นักศึกษายังทำรายงานผลการศึกษาไม่ถูกต้อง และเมื่อตรวจสอบพบว่าเป็นข้อผิดพลาดของการนำเสนอเนื้อหาที่ทำให้เกิดความเข้าใจผิดหรือตีความที่ผิดไปนั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขในส่วนนั้นให้มีความถูกต้องเหมาะสม และท้ายสุดได้จัดทำเป็นสื่อการเรียนการสอนเพื่อการศึกษาด้วยตนเองโดยบันทึกลงในแผ่น CD ROM มีเอกสารประกอบที่มีความสมบูรณ์ ทั้งนี้ โดยได้รับทุนสนับสนุนการผลิตจำนวน 6,000 บาท จากกองทุนผลิตสื่อการเรียนการสอน งานส่งเสริมและพัฒนาทางวิชาการ กองบริการการศึกษา ฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ประจำปีการศึกษา 2544

เรื่อง **Research Methodology for Doctoral Students in Educational Administration** ในระยะเริ่มแรก ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์เอกสารตำราที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดขอบข่ายของความรู้ที่เป็นพื้นฐานของรายวิชานี้ ซึ่งกำหนดหัวข้อหลักได้ 2 หัวข้อ คือ 1) Quantitative research และ 2) Qualitative research อย่างไรก็ตาม หลังจากการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมอีกระยะหนึ่ง และจากสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับอาจารย์ผู้ร่วมสอนอื่น ๆ เช่น รศ. ดร. สัมพันธ์ พันธุ์พฤกษ์ และผศ. ดร. ไพศาล สุวรรณน้อย ตลอดจนนักศึกษาทั้ง 14 ราย ผู้วิจัยได้กำหนดหัวข้อหลักเพิ่มอีก 4 หัวข้อ คือ 1) Research review for application to educational administration 2) Policy research 3) Mixed methodology และ 4) Guidelines for developing a dissertation proposal เมื่อจัดทำเป็นสื่อในระบบ power point แล้วได้ เนื้อหาจำนวน 577 frames ซึ่งในช่วงของการจัดทำ ได้มีการปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับอาจารย์ผู้สอนรายวิชานี้ร่วมกันเป็น ระยะเวลา นอกเหนือจากที่ได้ส่งข้อมูลโดยการ attach ไปกับ e-mail เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันกับ Professor Dr. Forrest W. Parkay, Professor Dr. Merrill M. Oaks, Professor Dr. Dennis A. Warner และ Associate Professor Dr. Michael S. Trevisan ซึ่งเป็นทีมคณาจารย์จากมหาวิทยาลัยวอชิงตันสเตต ที่มาจัด intensive workshop ให้แก่นักศึกษา เรื่อง Research Method และเรื่อง Dissertation Proposal Preparation ในด้านภาคเรียนที่สองและภาคเรียนที่สามตามลำดับ ซึ่งก็มีผลให้มีการปรับปรุงแก้ไขและเพิ่มเติมเนื้อหาในบางส่วนให้สมบูรณ์ขึ้น ทั้งนี้มี ข้อสังเกตว่า จากการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ทีมคณาจารย์จากมหาวิทยาลัยวอชิงตันสเตตได้นำเอาเนื้อหาในสื่อบางตอนไปใช้ประกอบการจัด intensive workshop ให้แก่นักศึกษาด้วย

อย่างไรก็ตาม เมื่อผู้วิจัยมีความมั่นใจในความครอบคลุมและความถูกต้องขององค์ความรู้ที่เป็นพื้นฐานของรายวิชานี้แล้ว ผู้วิจัยได้จัดบันทึกเนื้อหาลงในแผ่น CD ROM มีเอกสารประกอบที่สมบูรณ์ แล้วได้มอบหมายงานให้นักศึกษาทั้ง 14 รายนำไปใช้เป็นผู้เรียนการสอนเพื่อการศึกษาด้วยตนเอง โดยให้ศึกษาหัวข้อหลักเรื่อง 1) Research review for application to educational administration 2) Quantitative research และ 3) Qualitative research ในภาคต้นปีการศึกษา 2544 และให้ศึกษาหัวข้อหลักเรื่อง) 1) Mixed methodology 2) Policy research และ 3) Guidelines for developing a dissertation proposal ในภาคปลายปีการศึกษา 2544 เมื่อจบการศึกษาในแต่ละภาคเรียนและนักศึกษาได้ส่งผลงานการศึกษาให้ตรวจสอบ พบว่า นักศึกษาได้อธิบายเนื้อหาได้ถูกต้องประมาณร้อยละ 70 ของเนื้อหา ทั้งหมด และจากการสนทนาและการสังเกตปฏิกริยาและพฤติกรรมของนักศึกษา พบว่า ต่างมีความ พึงพอใจต่อสื่อและรูปแบบการเรียนการสอนด้วยตนเองในลักษณะดังกล่าว บางรายยังได้นำเอาเนื้อหาไปสอนนักศึกษา

ระดับปริญญาโทในสถาบันที่ตนเองสอนอีกด้วย สำหรับประเด็นที่นักศึกษายังอธิบายความไม่ถูกต้องนั้น กรณีที่มีสาเหตุจากการนำเสนอเนื้อหาไม่ชัดเจน ผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไข และได้จัดทำเป็นสื่อการเรียนการสอนที่สมบูรณ์อีกครั้ง โดยคาดว่าจะสามารถนำไปใช้กับนักศึกษาในรุ่นต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น (หมายเหตุ การวิจัยเพื่อพัฒนาสื่อเรื่องนี้ได้เสนอขอรับทุนสนับสนุนการผลิตจากกองทุนผลิตสื่อการเรียนการสอน งานส่งเสริมและพัฒนาทางวิชาการ กองบริการการศึกษา ฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ประจำปีการศึกษา 2545 และกำลังรอการพิจารณาอนุมัติ)

ข้อเสนอแนะ

การเรียนการสอนในระดับคุณวุฒิมัธยมศึกษา อาจารย์ผู้สอนไม่ควรมีความคาดหวังสูงว่านักศึกษาจะมีความรู้ความเข้าใจหรือมีความพร้อมในองค์ความรู้พื้นฐาน เพื่อการต่อยอดในเชิงวิเคราะห์ สังเคราะห์ การประเมิน หรือการนำไปประยุกต์ใช้ทั้งในแนวกว้างและแนวลึกต่อไปได้อย่างสมบูรณ์ ควรคำนึงถึงว่า นักศึกษาที่เริ่มเข้ามาเรียนในสาขาวิชาบางรายจบการศึกษาในระดับปริญญาโทไปนานหลายปี บางรายมีความพร้อมในด้านประสบการณ์แต่ขาดความพร้อมในด้านวิชาการ บางรายมีความพร้อมในด้านวิชาการแต่ขาดความพร้อมด้านประสบการณ์ เป็นต้น ดังนั้นจึงควรคำนึงถึงการปูพื้นฐานในองค์ความรู้ที่เป็นพื้นฐานให้เท่าเทียมกันก่อน แต่เนื่องจากองค์ความรู้ที่เป็นพื้นฐานนั้น มักมีขอบข่ายกว้างขวาง มีเนื้อหามากมาย การที่จะให้ศึกษาค้นคว้าเฉพาะในชั้นเรียนหรือในสถาบันการศึกษาตามช่วงเวลาเปิด ทำการนั้น ยังไม่อาจจะเพียงพอได้ ย่อมต้องให้มีการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมนอกเวลา ด้วยการศึกษาด้วยตนเอง ซึ่งการศึกษาด้วยตนเองนั้นอาจจัดแบ่งประเภทของการศึกษาได้สองรูปแบบ คือ รูปแบบการศึกษาด้วยตนเองตามความสนใจหรือตามความต้องการของแต่ละรายบุคคล และรูปแบบที่มีการกำหนดกรอบแนวคิดหรือทิศทางให้ได้ศึกษาไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งโดยหลักการแล้ว ก็ควรส่งเสริมและกระตุ้นให้นักศึกษาได้ใช้วิธีการทั้งสองรูปแบบนั้นอย่างผสมผสานกัน อย่างไรก็ตาม การใช้วิธีการตามรูปแบบที่สอง แม้อาจเหมือนจะเป็นการจำกัดกรอบให้เดินทางไปในทิศทางเดียวกัน เป็นการใช้ภาวะผู้นำทางวิชาการแบบชี้แนะ (directive leadership) (Ubben, Hughes, and Norris, 2001) แต่ผลที่ได้รับน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการบรรลุจุดมุ่งหมายของการเตรียมความพร้อมในระยะเวลาที่มีจำกัดและการส่งเสริมให้มีพื้นฐานในองค์ความรู้หลักที่เหมือนกัน เพื่อให้การก้าวเดินหรือการศึกษาในรายวิชาอื่นที่มีลักษณะเนื้อหาที่สูงขึ้นไปเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาสื่อการเรียนการสอนในงานวิจัยนี้มีจุดมุ่งเน้นของเกณฑ์ความมี คุณภาพอยู่ที่ความครอบคลุมและความถูกต้องของเนื้อหา เพื่อให้ นักศึกษาเกิดความรู้ความเข้าใจในองค์ความรู้ที่เป็นพื้นฐานเป็นสำคัญ ไม่ได้นำเอาหลักจิตวิทยาการเรียนรู้บางประการในการจัดทำสื่อการเรียนการสอนด้วยตนเองโดยทั่วไป เช่น หลักการให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมจากสื่ออย่างกระตือรือร้นจากการมีปฏิริยาโต้ตอบกับคำถามที่กำหนดไว้เป็นระยะ ๆ การเสริมแรงจากการให้ทราบผลการเรียนรู้เป็นระยะ ๆ และในทันที การจูงใจโดยเสนอเนื้อหาเป็นขั้นตอนย่อย ๆ หลายขั้นตอนต่อเนื่องกันไปจากง่ายไปหายาก เป็นต้น (Romiszosky, 1986) ดังนั้น หากท่านใดที่มีความสนใจจะพัฒนาสื่อการเรียนการสอนเพื่อการศึกษาด้วยตนเองในลักษณะเดียวกัน ก็อาจนำเอาหลักจิตวิทยาการเรียนรู้ต่าง ๆ เหล่านี้มาใช้ประกอบด้วยก็น่าจะทำให้สื่อมีคุณภาพในเชิงวิชาการได้มากขึ้น

สำหรับสื่อการเรียนการสอนเพื่อการศึกษาด้วยตนเองทั้งสองเรื่องนี้ ผู้วิจัยก็คาดหวังว่า เมื่อได้นำเอาไปใช้กับนักศึกษาในรุ่นต่อ ๆ ไป ก็คงจะได้มีโอกาสปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาให้มีความครอบคลุมในขอบข่ายและมีความถูกต้องในเนื้อหายิ่งขึ้นต่อไป รวมทั้งการนำหลักจิตวิทยาการเรียนรู้ต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นมาใช้ประกอบด้วย ดังนั้นจึงถือว่าภารกิจของการวิจัยเพื่อพัฒนาสื่อทั้งสองเรื่องนี้ยังไม่สิ้นสุด ผลงานที่ปรากฏจึงเป็นเพียงจุดเริ่มต้นเท่านั้น ยังจะต้องมีวงจรต่อเนื่องต่อไปอีก

เอกสารอ้างอิง

- วิโรจน์ สารรัตนะ, 2532. การพัฒนาชุดฝึกด้วยตนเอง เรื่อง การวางแผนการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา. ปรินญาการศึกษาคุุณภัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- Borg, W.R., 1982. *Appling Educational Research: A Practical Guide for Teachers*. New York: Longman, Inc.
- Daresh, J.C., 2001. *Supervision as Proactive Leadership*. 2nd ed. Illinois: Waveland Press, Inc.
- Meyer, G.R., 1984. *Modules: From Design to Implementation*. Singapore: The Columbo Plan Staff College for Technician Education.
- Miles, G., 2000. *Action Research: A Guide for the Teacher Researcher*. New Jersey: Prentice-Hall, Inc.
- Romiszosky, K.E., 1986. *Self-Training Materials and Instruction*. New York: John Willey & Sons.
- Ubben, G.C.; Hughes, L.W.; and Norris, C.J., 2001. *The principal: creative Leadership for Effective Schools*. 4th ed. Boston: Allyn & Bacon.